
Vergaderjaar 2004–2005

29 538

Zorg en maatschappelijke ondersteuning

Nr. 8

**BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID,
WELZIJN EN SPORT**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 december 2004

Hierbij bied ik u de antwoorden aan op de Kamervragen over de Wet Maatschappelijke Ondersteuning die opnieuw zijn ingediend (brief VWS/04/73/LD; zie bijlage) naar aanleiding van de antwoorden op de 366 Kamervragen die ik u 23 september 2004 heb verstuurd (Tweede Kamer, vergaderjaar 2003–2004, 29 538, nr. 4).

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
C. I. J. M. Ross-van Dorp

21 (CDA)

De gemeenten krijgen een zorgplicht in het kader van de WMO. Hoe is het toezicht op die zorgplicht georganiseerd? Welke gevolgen zijn er verbonden aan het niet goed nakomen van de zorgplicht door gemeenten? Op welke wijze is de invulling van die zorgplicht objectief meetbaar?

Een zorgplicht veronderstelt in mijn ogen de expliciete opdracht aan gemeenten voor bepaalde (benoemde) voorzieningen of activiteiten zorg te dragen. Het gaat hierbij om het verstrekken van een bepaalde voorziening en veel minder over het bereiken van een bepaald resultaat. Van een dergelijke zorgplicht is hier geen sprake. In de WMO krijgen gemeenten geen wettelijke zorgplicht. Er is dus ook geen toezicht op de zorgplicht en er zijn ook geen sancties. In plaats van een inhoudelijk omschreven wettelijke zorgplicht borgt de WMO de zekerheid voor de burger via wettelijke procesvoorwaarden. De gemeenten krijgen de verantwoordelijkheid voor het voeren van een samenhangend beleid op een aantal in de wet omschreven prestatievelden. Ten aanzien van het onverhoopt niet functioneren van gemeenten en de wegen die dan openstaan om daarop te corrigeren geldt een «drietrapsraket».

- a. Als een gemeente op het belangrijke brede gebied van de maatschappelijke ondersteuning zijn taken in het geheel niet waarmaakt, dat wil zeggen de bepalingen in de WMO aan zijn laars lapt, dan is conform de inrichting van het binnenlands bestuur het in eerste instantie aan het provinciebestuur om een nalatige gemeente te wijzen op haar verantwoordelijkheid. De Gemeentewet voorziet in een ingrijpen door het provinciebestuur op grond van taakverwaarlozing. Dit is een zwaar middel dat in de historie weinig feitelijk is toegepast omdat bestuurlijke druk bijna altijd voldoende is gebleken.
- b. De situatie dat een gemeente één of meerdere prestatievelden niet invult in het verplicht op te stellen beleidsplan, wil ik ondervangen door in de WMO verplicht te stellen, dat gemeenten een lokale toetsingscommissie instellen waarin in ieder geval ook de gebruikersorganisaties vertegenwoordigd zijn en dat Burgemeester en Wethouders niet eerder een beleidsplan aan de gemeenteraad voorleggen dan nadat deze toetsingscommissie daarover zijn advies heeft uitgebracht. Dat advies zal ook bij het beleidsplan wordt gevoegd dat naar de gemeenteraad gaat.
- c. De situatie dat een gemeente wel een adequaat beleidsplan heeft opgesteld, dat ook op een positief advies van de lokale toetsingscommissie kon rekenen, maar dat in de praktijk niet wordt uitgevoerd wil ik ondervangen door te bezien of aan het beleidsplan de verplichting tot het opstellen van een verordening kan worden gekoppeld waar het gaat om individuele verstrekkingen. Tegen beschikkingen die op grond van deze verordening worden afgegeven kunnen individuele burgers op grond van de Algemene Wet Bestuursrecht bezwaar maken. Daarbij staat uiteindelijk de weg naar de rechter open. Overigens wordt een eventuele weigering om te beslissen ook als een (negatieve) beslissing opgevat waartegen bezwaar kan worden gemaakt.

33 (CDA)

In de WMO ligt de nadruk op eigen verantwoordelijkheid. Dit uitgangspunt kan in de praktijk ook tot moeilijkheden leiden. Hoe denkt het kabinet dat werkende ouders met kinderen hun verantwoordelijkheid ten opzichte van de grootouders kunnen waarmaken?

Is hier niet sprake van een wezenlijk probleem van de samenleving waarin wordt gestreefd naar een steeds hogere arbeidsparticipatie?

Op de eerste plaats erken ik dat het zorgen voor (groot)ouders en kinderen niet altijd eenvoudig te combineren is met werk en vrije tijd. Bovendien is de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de (mantel)zorg voor elke situatie uniek. Toch ben ik van mening dat dit in het algemeen geen reden mag zijn om geen beroep op de naaste familie te kunnen doen. Om de keuzes in dit soort situaties te vergemakkelijken, heeft het kabinet de afgelopen periode enkele projecten uitgevoerd zoals het project Dagindeling en de levensloopregeling. In de WMO is voor het eerst sprake van een wettelijke grondslag van mantelzorgondersteuning.

76 (PVDA)

Zijn in het onderzoek naar de eigen verantwoordelijkheid en de lokale rol in andere landen ook de kwaliteit en de toegankelijkheid van de voorzieningen meegenomen? Zo ja, hoe luiden deze conclusies per land? Zo nee, waarom niet? (blz. 3 en 4)

In het onderzoek is zowel de kwaliteit (bestaan van kwaliteitsstandaarden en rechten van patiënten) als de toegankelijkheid (indicatie, aanwezigheid van voorzieningen, wachtlijsten) meegenomen.

In België, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk bestaan nationale standaarden voor kwaliteit van zorg. In Spanje en Oostenrijk zijn op regionaal niveau standaarden vastgelegd. Frankrijk werkt aan een nationale kwaliteitsstandaard. Zweden heeft geen kwaliteitsstandaard. Wat de positie van patiënten betreft, hebben de meeste landen daarover het een en ander vastgelegd, variërend van klachtenrecht tot privacy.

Niet alle landen hebben een recht op langdurige zorg. In sommige landen zijn de criteria eenduidig gedefinieerd (zoals in Duitsland en Oostenrijk, waar je recht op zorg hebt bij een minimum behoefte van 10,5 uur per week of 50 uur per maand zorg voor een periode van tenminste 6 maanden). In andere landen kunnen deze criteria per regio verschillen. In Engeland bijvoorbeeld kunnen de criteria door de regionale overheid worden gewijzigd.

In alle landen hebben de cliënten een vorm van keuzevrijheid. Soms is deze keuze beperkt en moeten keuzes impliciet of expliciet binnen bepaalde financiële marges vallen. Vaak is de goedkoopst adequate oplossing leidend. Zweden is het enige land dat dat niet doet.

In geen van de landen uit het onderzoek is er sprake van een onafhankelijk indicatie-orgaan. Vaak komt het er op neer dat er een aanvraag door de cliënt wordt gedaan. Vervolgens wordt door een arts of een team van artsen, sociaal werker en anderen geïndiceerd voor de zorg.

Alleen Spanje kent het fenomeen wachtlijsten. Het niet bestaan van wachtlijsten in de andere landen zegt niet alles. Zo worden in Frankrijk helemaal geen wachtlijsten bijgehouden.

82 (PVDA)

Erkent het kabinet in het nieuwe stelsel nog het door het vorige kabinet gegarandeerde recht op zorg? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe krijgt dit recht vorm? Worden gemeenten nu verantwoordelijk voor het recht op zorg? (blz. 5)

In de AWBZ blijft het recht op zorg gehandhaafd. Om dit ook op de langere termijn te kunnen blijven handhaven, wil ik de AWBZ uitdrukkelijk reserveren voor de langdurige zorg. Praktische ondersteuning en sociale diensten zijn vormen van zorg die beter op lokaal niveau vorm gegeven kunnen worden. De WMO kent geen wettelijk recht op ondersteuning. Gemeenten worden niet verantwoordelijk voor het «recht op zorg», wel hebben ze de «plicht» een samenhangend maatschappelijk

ondersteuningsbeleid te voeren en hierover horizontaal verantwoording af te leggen.

Vanzelfsprekend geldt een zorgvuldig overgangsrecht voor de cliënten die nu recht hebben op onderdelen van de AWBZ die straks deel zullen uitmaken van de WMO.

85 (PVDA)

Kan de stelling dat de gemeenten niet het beheersingsvraagstuk van de AWBZ moeten oplossen, nader worden onderbouwd? Welke garanties worden gegeven dat dit risico zich niet voordoet? (blz. 6)

In de contourenbrief over de WMO van 23 april jl. beschrijft het kabinet welke maatregelen het in de AWBZ noodzakelijk acht om tot een beheersbaar systeem te komen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om «boter bij de vis», ontschotting, afschaffen contracteerplicht, invoeren scherpere protocollering en centralisatie van de indicatiestelling. Het kabinet neemt hiermee zijn eigen verantwoordelijkheid voor wat betreft het beheersingsvraagstuk van de AWBZ.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een sterk en samenhangend stelsel van lokale dienstverlening. De onderdelen uit de AWBZ die deel uit gaan maken van de WMO zullen op het moment van overdracht «schoon aan de haak» worden opgeleverd, zonder efficiencykorting. Het risico voor gemeenten is op deze manier beperkt.

98 (PVDA)

Worden alle zaken die nu in de Welzijnswet geregeld zijn overgeheveld naar de WMO? Zo ja, waarom en op welke wijze? Zo neen, om welke zaken gaat het en waarom blijven ze buiten de WMO? Kan worden toegevoegd hoe het sportbeleid in de toekomst vorm krijgt en wettelijk wordt verankerd? Blijft het kabinet hiervoor verantwoordelijk? Zo ja, op welke manier? Zo neen, waarom niet? Waarom is de toegezegde en vervolgens afgeblazen evaluatie van de Welzijnswet niet eerst uitgevoerd, alvorens beslissingen te nemen over de toekomstige inbedding van de in deze wet geregelde zaken? (blz. 9)

Niet alle zaken die nu in de Welzijnswet zijn geregeld, krijgen een plaats in de WMO. De WMO richt zich op de taken van de lokale overheid. Niet voor alles wat op grond van de Welzijnswet gebeurt, is de lokale overheid het logische aanspreekpunt.

Dit geldt vooral voor de subsidiëring van landelijke organisaties voor welzijnsbeleid en voor de zogenaamde landelijke functies. Voor dergelijke taken uit de Welzijnswet 1994 zal een nieuwe grondslag worden gecreëerd, bijvoorbeeld via subsidiewetgeving.

Voor wat betreft het sportbeleid het volgende: het is nu al niet zo dat het sportbeleid in zijn geheel de verantwoordelijkheid is van het kabinet. Een groot deel, zeker kijkend naar de omvang in geld, wordt door de gemeenten, op basis van de Welzijnswet 1994, gedaan zonder verdere bemoeienis van het Rijk, zoals de zorg voor voldoende accommodatie. Het kabinet richt zich vooral op topsport, bewegen en gezondheid en sportstimulering, alsmede op de uitvoering van een aantal landelijke taken gericht op de georganiseerde sport. Het kabinet blijft daarvoor verantwoordelijk en zal haar voornemens op dit punt uiteenzetten in een nieuwe sportnota die voorjaar 2005 zal verschijnen. Daarin zal ook worden ingegaan op het wettelijke kader dat hiervoor benodigd is.

De Welzijnswet 1994 is wel degelijk geëvalueerd. Deze evaluatie is uitgevoerd door het SCP en neergelegd in de publicatie «De werkelijkheid van de Welzijnswet 2002».

102 (PVDA)

Is het kabinet zich ervan bewust dat het in de AWBZ gaat om geïndiceerde zorg, dus zorg waarop mensen recht hebben op grond van een indicatie? Is het kabinet bekend met de SCP-studie «Typering van cliënten van AWBZ-gefinancierde verpleging en verzorging», waaruit blijkt dat mensen over het algemeen terecht een beroep doen op AWBZ-zorg? Hoe verhoudt dit zich tot het gesignaleerde «leuningdrag»? (blz. 9)

Het kabinet is bekend met de SCP studie «Typering van cliënten van AWBZ gefinancierde verpleging en verzorging». Het SCP heeft aan de hand van gebruikersprofielen aangetoond dat veel meer mensen een beroep kunnen doen op AWBZ zorg dan zich feitelijk melden bij het indicatieorgaan (zie ook het rapport «Verpleging en verzorging verklaard»). De mensen die zich niet melden proberen zich ondanks hun gebreken met eigen hulpbronnen te redden. Er is echter een trend waarneembaar waarbij informele zorg wordt omgezet in AWBZ zorg en waarbij mensen met een vergelijkbaar gebruikersprofiel van jaar tot jaar meer zorg vragen. Dit onder meer het gevolg van de uitgebreide mogelijkheden die de AWBZ en de indicatiestelling biedt. Het leuningdrag wil zeggen dat vanuit de huidige systematiek nauwelijks beroep wordt gedaan op eigen mogelijkheden van mensen een oplossing te vinden.

107 (PVDA)

Hoe krijgt de systeemverantwoordelijkheid van het Rijk voor de WMO precies vorm? Hoe verhoudt deze verantwoordelijkheid zich tot autonomie van gemeenten? Wat zijn de «maatschappelijke resultaten» van de wet waarop het kabinet is aan te spreken? Wanneer zijn deze «onder de maat»? Welke acties worden ondernomen als de resultaten onder de maat blijven? (blz. 10)

Nederland is een gedecentraliseerde eenheidsstaat met drie volwaardige, democratisch gecontroleerde bestuurslagen. Gemeentelijke overheden zijn geen uitvoeringsorganen van het Rijk. De WMO regelt een gemeentelijke verantwoordelijkheid met een lokale beleidsvrijheid op de onderscheiden prestatievelden, op samenhang en op regie. Gemeenten zijn autonoom in de wijze waarop zij invulling geven aan deze beleidsvrijheid. Gemeentelijke overheden leggen daarover verantwoording af aan de lokale politiek en daarmee aan haar burgers.

De Rijksoverheid is verantwoordelijk voor de inrichting en resultaten van het systeem. Dat betekent dat het Rijk niet verantwoordelijk is voor de resultaten van individuele gemeenten op het terrein van maatschappelijke ondersteuning. Het Rijk is wel verantwoordelijk als er in veel gemeenten dezelfde knelpunten worden gesignaleerd waardoor de doelstellingen van de WMO niet worden gehaald en de knelpunten worden veroorzaakt door tekortkomingen in het systeem. Het gaat dan om:

- maatschappelijke participatie van (kwetsbare) burgers (meedoen)
- zelfredzaamheid van burgers (bijvoorbeeld zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen)
- de toe- en afname van het beroep op de tweedelijns en intramurale voorzieningen
- afname van de bureaucratie.

In een dergelijk geval kan het kabinet overwegen het systeem van de WMO aan te passen. Op welke manier dat zal gebeuren, is afhankelijk van de gesignaleerde knelpunten.

122 (PVDA)

Hoe verhoudt het bedrag van 1,6 miljard euro dat vanuit de AWBZ wordt overgeheveld naar de WMO zich tot het in verschillende perspublicaties, zoals het Financieel Dagblad van 7 juni 2004, genoemde bedrag van 1 miljard euro? (blz. 15)

Voor de hoeveelheid geld is het genoemde bedrag uit de brief van 23 april – € 1,6 miljard – leidend. Dit bedrag is gekoppeld aan: huishoudelijke verzorging, ondersteuning en activering, AWBZ-vervoer en een aantal specifieke subsidieregelingen die nu uit de AFBZ worden betaald. Sindsdien zijn er geen nieuwe inzichten ontstaan over het bedrag. Het door het Financieel Dagblad gepubliceerde bedrag is het kabinet onbekend.

124 (PVDA)

Kan uit de mededeling van de VNG dat geen overeenstemming is bereikt over de wijze van financiering worden afgeleid dat het vermelde overleg met de gemeenten over de financiën definitief is stukgelopen? Zo ja, welke conclusie worden hieraan verbonden? Zo neen, op welke termijn is overeenstemming te verwachten? (blz. 15)

Met de VNG is op dit moment nog geen overeenstemming bereikt over de wijze van financiering. Vooral omdat daar tot op heden inhoudelijk niet met de VNG over is overlegd. De inzet van het kabinet blijft erop gericht over deze kwestie tijdig overeenstemming te hebben. Recentelijk is afgesproken het overleg tussen VWS en de VNG over de WMO weer te starten. Ik vind het te vroeg hier een uitspraak te doen over de termijn waarop overeenstemming is bereikt.

127 (PVDA)

Acht het kabinet, gezien de vele betrokken partijen, zichzelf niet verantwoordelijk voor goede voorlichting aan burgers? Zo neen, waarom niet? (blz. 17)

VWS informeert alle betrokken partijen inclusief cliëntenorganisaties op hoofdlijnen over de voornemens rond de WMO, actuele ontwikkelingen en eventuele consequenties. Met de invoering van de WMO, vanaf 2006, is het voor burgers ook van belang om te weten waar zij zich in hun gemeente op kunnen richten. De gemeente heeft de taak te voorzien in dergelijke informatie over de uitvoering van dienstverlening in het kader van de WMO. Per gemeente kunnen hierbij verschillende accenten worden gelegd.

128 (PVDA)

Kan de stelling dat de groei van de AWBZ-uitgaven mede wordt veroorzaakt door de «latente» vraag, worden toegelicht? Volgt uit de conclusie van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) dat de potentiële vraag veel hoger ligt dan de vervulde vraag nu juist niet dat veel mensen die gebruik zouden kunnen maken van AWBZ-zorg dat niet doen, bijvoorbeeld omdat zij een beroep doen op mantelzorg en vrijwilligerswerk of doordat zij zorg mijden? Wat is, gezien de conclusie dat de potentiële vraag naar zorg veelal niet wordt vervuld, nog de omvang en importantie van het gesignaleerde probleem met betrekking tot de AWBZ-uitgaven? (blz. 18)

Uit onderzoek van het SCP en het RIVM naar onder meer de ontwikkeling van de vraag naar verpleging en verzorging voor ouderen (Ouderen nu en in de toekomst; Gezondheid, verpleging en verzorging 2000–2020; RIVM/SCP 2004) blijkt dat er een aanzienlijk verschil bestaat tussen de potentiële vraag naar zorg gelet op (de ontwikkeling van) een aantal gezondheidskenmerken van de bevolking en het feitelijke gebruik van zorgvoorzieningen. Mensen kiezen voor een belangrijk deel andere oplossingen zoals mantelzorg, zelforganisatie van huishoudelijke zorg en ondersteuning. Het feitelijk gebruik blijkt niet alleen af te hangen van objectieve gezondheidskenmerken, maar ook van bijvoorbeeld opleiding en inkomen. De omvang en importantie van het gesignaleerde probleem met de AWBZ blijft onverminderd hoog, omdat het loslaten van beheersingsinstrumenten ook gedragsverandering tot gevolg heeft. Nog los van de

vergrijzing zou gedragsverandering tot een verdubbeling van het AWBZ gebruik kunnen leiden. De afgelopen jaren hebben we een dergelijke «aanzuigende» werking ook kunnen waarnemen.

De bereidheid van mensen om zelf oplossingen te zoeken wil het kabinet ondersteunen omdat dat bijdraagt aan een houdbare AWBZ. Die ondersteuning wordt via de WMO geregeld in het prestatieveld voorzieningen voor het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers.

133 (PVDA)

Is ter beteugeling van de kosten van de AWBZ overwogen om van mensen met hogere inkomens meer financiële bijdragen te verlangen, bijvoorbeeld via de (her)invoering van een vermogenstoets voor verblijf in een verpleeg- of verzorgingshuis? Zo neen, waarom niet? (blz. 19 en 20)

De voorstellen voor de WMO en de AWBZ zullen voor de verdeling van de lasten uitgaan van het principe dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen. Dit betekent dat, net als in het huidige stelsel, van de hogere inkomens een substantiële bijdrage aan de kosten van de door hen genoten voorzieningen kan worden gevraagd. Voor wat betreft de WMO is het een kwestie van gemeentelijk beleid in hoeverre dit ook daadwerkelijk plaatsvindt.

De invoering van een vermogenstoets is niet overwogen omdat dit in strijd is met het verzekeringskarakter van de AWBZ.

Er zal in de WMO een eigen bijdragesystematiek worden opgenomen die het mogelijk maakt om voor hogere inkomens de kostprijs in rekening te brengen. In de AWBZ kon dit vanwege het verzekeringskarakter niet.

136 (PVDA)

Vindt het kabinet, aangezien zij hecht aan «een zorgvuldige en beheerste overgang», invoering van de WMO per 1 januari 2006 verantwoord? Zo ja, op grond waarvan? Is bekend dat gemeenten een langere en zorgvuldigere invoeringstermijn bepleiten? Welke conclusie worden hieraan verbonden? Kan de uitspraak van een woordvoerder van het ministerie van VWS in de Haagsche Courant van 11 juni 2004 dat invoering in 2006 «krap wordt», worden toegelicht? Welke onderdelen van de WMO worden in elk geval pas na 2006 ingevoerd? (blz. 21)

Het streven is om in de zomer van 2005 de wet aan de Tweede Kamer te sturen. De WMO wordt geleidelijk ingevoerd. Ondertussen worden proeftuinen gestart, om te beginnen onder meer gericht op de overheveling van huishoudelijke verzorging en de versterking van de cliënt op het lokale niveau. De ervaringen in deze proeftuinen zullen worden betrokken bij de voorbereidingen van de WMO. Conform de motie Vietsch zullen na 2005 proeftuinen gestart worden waarin wordt bekeken of de WMO met andere onderdelen uit de AWBZ verbreed kan worden.

Ik hecht er veel waarde aan dat gemeenten voldoende voorbereid zijn op het moment van inwerkingtreding van de WMO. Veel gemeenten zijn al enige tijd bezig met het ontwikkelen van beleid rondom wonen, zorg en welzijn. Bovendien heb ik begrepen dat diverse gemeenten en instellingen zich nu al aan het voorbereiden zijn op de komst van de WMO.

De fasegewijze invoering van de WMO, zoals ook is bepleit in de motie Vietsch, betekent dat gemeenten gedurende het wetgevingstraject ruimschoots de tijd hebben en krijgen om zich voor te bereiden op hun nieuwe verantwoordelijkheden.

139 (PVDA)

Waarom wordt bij de indicatiestelling in de AWBZ «vanwege de rechtszekerheid» gekozen voor centralisatie en bij de WMO juist voor een verre-gaande decentralisatie? Is de rechtszekerheid voor burgers in de WMO gegarandeerd? Zo ja, op welke wijze? Zo neen, waarom niet?

Het nationale verzekeringskarakter van de AWBZ, waarin de aanspraak op zorg is vastgelegd, vereist dat de daarmee samenhangende onafhankelijke, individuele claimbeoordeling landelijk zo uniform mogelijk wordt uitgevoerd. De uitvoering van die claimbeoordeling tot nu toe via 74 afzonderlijke rechtspersonen (de gemeentelijke Regionale Indicatie Organen) bood daarvoor onvoldoende mogelijkheden, waarop is besloten tot centralisering van de uitvoering van de indicatiestelling AWBZ: nationaal instrument betekent een nationale controle op de toegang. Waar indicatiestelling in de AWBZ een gegeven is, is het in de WMO juist overgelaten aan het lokale niveau van afzonderlijke gemeenten om te bepalen of er vormen van dienstverlening zijn waarvoor zij een individuele beoordeling nodig achten alvorens iemand daar gebruik van kan maken. Deze ruimte voor gemeenten om zelf te besluiten over de indicatiestelling is inherent aan de opzet van de WMO waarbij gemeenten zelf kunnen bepalen welke (combinaties van) dienstverlening zij noodzakelijk vinden als het gaat om maatschappelijke ondersteuning van hun inwoners.

In de WMO gaat het niet om zorgvoorzieningen, maar om een breed scala van ondersteunende en welzijnsactiviteiten voor een brede doelgroep, soms als een individuele en soms als een collectieve voorziening vorm gegeven. De WMO wordt daarom ook niet vormgegeven als een wet op grond waarvan individuele rechten kunnen worden geclaimd. Dat wil niet zeggen dat het kabinet de mening is toegedaan dat mensen er dus niet op kunnen rekenen dat bepaalde ondersteunende voorzieningen geboden worden als zij niet in staat zijn die zelf te organiseren. In dergelijke (specifieke) gevallen bepaalt echter de gemeente wie voor voorzieningen in aanmerking komt. De WMO geeft nu juist de opdracht aan gemeenten in die situaties beleid te voeren. Dat gebeurt door in de wet prestatievelden te omschrijven waarvan de concrete invulling door gemeenten in samenspraak met burgers en organisaties moet worden opgesteld. Dit is niet vrijblijvend voor gemeenten. De controle vindt in beginsel plaats binnen de lokale democratie. Het kabinet is dan ook van mening dat er voldoende waarborgen bestaan voor een passend aanbod in iedere gemeente. Ik wijs er overigens op dat het overgrote deel van het beleid op benoemde prestatievelden voor gemeenten niet nieuw is. Evenals het feit dat ik verwacht dat gemeenten ten behoeve van het verstrekken van individuele voorzieningen een verordening zullen opstellen die aangeeft wie wanneer recht heeft op een bepaalde voorziening. Op beschikkingen afgegeven op basis van een dergelijke verordening is uiteraard de Algemene Wet Bestuursrecht van toepassing.

144 (PVDA)

Houdt het kabinet, als zij zegt dat mensen zelf verantwoordelijk zijn voor hun woonfunctie en die dus zelf moeten betalen, rekening met de vraag of zij die voorziening ook kunnen betalen? Zo ja, hoe? Zo neen, waarom niet? Is het kabinet zich ervan bewust dat door bezuinigingen op de huursubsidie dit «vangnet» aan kracht inboet? Is het kabinet bereid alvorens een groot deel van het wonen uit de AWBZ te schrappen de gevolgen hiervan te onderzoeken voor mensen met een laag inkomen? Zo ja, wanneer kan de Kamer de resultaten hiervan tegemoet zien? Zo neen, waarom niet? (blz. 23)

In de brief van 15 september 2003 over de kwantitatieve opgave op het terrein van wonen, zorg en welzijn (TK, 2002–2003, 26 631, nr. 37) en het daarop gebaseerde actieplan van 5 juli 2004 is nadrukkelijk aangegeven dat de te realiseren woningen betaalbaar moeten zijn. De wens van de burger om zelfstandig te (blijven) wonen is niet nieuw. Er bestaat inmiddels ruime variatie in woonzorgwelzijnarrangementen. Onderzoek naar de gevolgen voor mensen met een laag inkomen heeft reeds plaatsgevonden. Het betreft enerzijds een in opdracht van VWS

door PriceWaterhouseCoopers uitgevoerd onderzoek naar kostenverschillen in intramurale en extramurale verzorgingshuiszorg, waarbij zowel naar de maatschappelijke kosten, als naar de kosten voor de klant is gekeken. Het tweede onderzoek betreft een in opdracht van het College voor Zorgverzekeringen door het Sociaal Cultureel Planbureau en de Stichting voor Economisch Onderzoek uitgevoerd onderzoek «Kosten en baten van extramuralisering». Uit beide onderzoeken blijkt dat extramurale oplossingen ook voor mensen met een laag inkomen betaalbaar zijn, maar dat het vrij besteedbaar inkomen wel lager is dan in een intramurale setting, waar een «zakgeldregeling» geldt. De onderzoeken geven nog geen volledig beeld. Met name de kostencomponenten Wvg en welzijnsdiensten zijn nog onvoldoende onderzocht. Verder is ook nog geen rekening gehouden met de verhoging van de normhuur (= eigen bijdrage) binnen de huursubsidie die per 1 juli 2004 is ingegaan. De verhoging van de eigen bijdrage tast echter het wezen van het instrument niet aan. Via de huursubsidie springt de overheid nog steeds financieel bij om de het wonen betaalbaar te houden. Daarnaast zijn de te verwachten effecten van de «verzilveringsregeling» niet meegenomen. Eind dit jaar start – in opdracht van VWS – een nader onderzoek van het SCP naar potentiële behoefte en feitelijk gebruik van woon-, zorg- en welzijnsvoorzieningen dat nader inzicht zal opleveren ten aanzien van de componenten Wvg en welzijnsdiensten. Mede aan de hand van deze informatie kan het beeld rond de kosten voor de klant worden gecompleteerd.

145 (PVDA)

Acht het kabinet het schrappen van een groot deel van het wonen uit de AWBZ verantwoord in het licht van het grote tekort aan woningen voor ouderen en gehandicapten? Moet niet eerst dit tekort worden opgelost, alvorens een zo verre gaande maatregel als de onderhavige kan worden getroffen? (blz. 23)

In feite woont een deel van de mensen met een indicatie verblijf zelfstandig in een individuele woning en krijgt daar zorg geleverd. Er is geen reden om het wonen in die situatie nog uit de AWBZ te betalen. Dit geeft de implicatie weer van het schrappen van een deel van de functie verblijf uit de aanspraken: het gaat niet om de fysieke beschikbaarheid van een toegankelijke woning maar om de financiering van het wonen. Dat leidt niet tot afname van de capaciteit maar tot ombouw van intramurale naar extramurale capaciteit. Veelal is er zelfs sprake van uitbreiding omdat bij extramuraliseringsprojecten vaak een wijkzorginfrastructuur voor zorg op afroep en diensten wordt opgezet, die zelfstandig wonende mensen met een beperking in staat stelt langer thuis te blijven wonen. Overigens zetten de ministeries van VROM en VWS in op een forse verhoging van de capaciteit aan geschikte woningen. Ik verwijs hiervoor naar de brief van 5 juli 2004 waarmee het «Actieplan wonen en zorg» aan de Tweede Kamer is aangeboden (TK 2003–2004, 26 631/28 951, nr. 99).

154 (PVDA)

Als het voornemen bestaat om de kortdurende huishoudelijke verzorging over te hevelen naar het derde compartiment, is het risico dan aanvaardbaar dat sommige groepen, zoals chronisch zieken en ouderen, voor deze functie buiten de boot vallen als gevolg van hoge premies voor aanvullende verzekeringen of weigering op grond van leeftijd? (blz. 25)

Het voornemen bestaat om kortdurende huishoudelijke verzorging bij ziekenhuisopname over te hevelen naar het derde compartiment. Chronisch zieken en ouderen zijn vaak al aangewezen op (langdurende) huishoudelijke verzorging. Na ontslag uit het ziekenhuis zal een oudere of chronisch zieke daarvoor nog steeds in aanmerking komen. De betref-

fende burger zal geen beroep hoeven doen op huishoudelijke verzorging na ziekenhuisopname. In dergelijke situaties bestaat geen behoefte aan een aanvullende verzekering voor huishoudelijke verzorging. Het kabinet verwacht dat verzekeraars, indien zij overgaan tot het aanbieden van een dergelijke verzekering, geen reden hebben om aan chronisch zieken en ouderen hogere premies in rekening te brengen of hun te weigeren op grond van leeftijd.

163 (PVDA)

Op welke manier kunnen burgers de kwaliteit, de aard en de omvang van de voorzieningen afdwingen?

De WMO geeft gemeenten de taak om een samenhangend beleid op in de wet genoemde prestatievelden te voeren. Dit samenhangend beleid wordt in een plan neergelegd. De WMO zal vastleggen waar in het plan aandacht voor moet zijn. Ik overweeg om kwaliteitsbeleid expliciet een van de onderdelen van het plan te laten zijn.

Bij de totstandkoming van het plan zullen gemeenten worden verplicht betrokkenen te raadplegen. Voor burgers is het dus allereerst van belang om bij de totstandkoming van het plan invloed uit te oefenen. Hiervoor zijn in de Gemeentewet bepalingen opgenomen. In aanvulling daarop wil ik in de WMO verplicht stellen dat gemeenten een lokale toetsingscommissie instellen waarin in ieder geval ook de gebruikersorganisaties vertegenwoordigd zijn. Burgemeester en Wethouders kunnen een beleidsplan niet eerder aan de gemeenteraad voorleggen dan nadat deze toetsingscommissie daarover zijn advies heeft uitgebracht. Dat advies zal ook bij het beleidsplan wordt gevoegd dat naar de gemeenteraad gaat.

Mocht bij de uitvoering van het plan onverhoopt blijken dat gemeenten niet functioneren, dan staan de volgende wegen open daarop te corrigeren.

Als een gemeente op het belangrijke brede gebied van de maatschappelijke ondersteuning zijn taken in het geheel niet waarmaakt, dat wil zeggen de bepalingen in de WMO aan zijn laars lapt, dan is conform de inrichting van het binnenlands bestuur het in eerste instantie aan het provinciebestuur om een nalatige gemeente te wijzen op haar verantwoordelijkheid. De Gemeentewet voorziet in een ingrijpen door het provinciebestuur op grond van taakverwaarlozing. Dit is een zwaar middel dat in de historie weinig feitelijk is toegepast omdat bestuurlijke druk bijna altijd voldoende is gebleken.

De situatie dat een gemeente wel een adequaat beleidsplan heeft opgesteld, dat ook op een positief advies van de lokale toetsingscommissie kon rekenen, maar dat in de praktijk niet wordt uitgevoerd wil ik ondervangen door te bezien of aan het beleidsplan de verplichting tot het opstellen van een verordening kan worden gekoppeld waar het gaat om individuele verstrekkingen. Tegen beschikkingen die op grond van deze verordening worden afgegeven kunnen individuele burgers op grond van de Algemene Wet Bestuursrecht bezwaar maken. Daarbij staat uiteindelijk de weg naar de rechter open. Overigens wordt een eventuele weigering om te beslissen ook als een (negatieve) beslissing opgevat waartegen bezwaar kan worden gemaakt.

172 (PVDA)

Op welke wijze zal de WMO zorgen voor de gewenste stimulans van de extramuralisering van de ouderenzorg en bijbehorende essentiële voorzieningen, zoals de beschikbaarheid van 24-uurszorg en een goede zorginfrastructuur? Acht het kabinet zich hiervoor nog verantwoordelijk? Waarom komt er, naast het overhevelen van de bestaande subsidie-regeling van 50 miljoen euro, geen extra geld beschikbaar voor de extramuralisering?

De WMO stimuleert de extramuralisering. Dit doet zij enerzijds door de gemeenten als regisseur aan te wijzen. Dat is belangrijk omdat bij extramuralisering de verbinding met wonen, vervoer, welzijn en veiligheid moet worden geborgd, zaken waarover de gemeenten nu al gaan. Anderzijds doet zij dit door vanuit de optiek van de burger samenhang te brengen in diensten die op lokaal niveau georganiseerd moeten zijn, zoals huishoudelijke hulp, (welzijns)diensten, wonen en woonvoorzieningen, vervoer etc. De 24-uurszorg, en dat betreft goeddeels de functies persoonlijke verzorging en verpleging, zal vooralsnog vanuit de AWBZ aangeboden blijven en dat geldt ook voor de daarvoor benodigde zorginfrastructuur (wijkzorgsteunpunten e.d.).

Voor de zorginfrastructuur bestaat een tijdelijke CTG-beleidsregel die naar planning per 1 januari 2006 zal worden vervangen door een structurele regeling. Voor zover wijksteunpunten gericht zijn op de levering van (welzijns)diensten ligt er in het kader van de WMO een taak voor de gemeenten.

Met de inwerkingtreding van de subsidieregeling «Diensten bij wonen met zorg» per 1 januari 2004 is de oude subsidieregeling Extramuraal dienstverlening geëxpireerd, terwijl het budget werd verhoogd van € 31 miljoen (2003) naar ongeveer € 50 miljoen (2004). De regeling wordt door het CVZ geëvalueerd. In het kader van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek maatschappelijke opvang is besloten de subsidieparagraaf «Begeleiding in instellingen voor maatschappelijke opvang» te beëindigen en de middelen over te hevelen naar de subsidieparagraaf Diensten bij wonen met zorg. Voor de subsidieparagraaf Diensten bij wonen met zorg is in 2005 in totaal € 62 miljoen beschikbaar.

177 (PVDA)

Kan het kabinet cijfermatig uiteenzetten waarom zij verwacht dat de hele operatie een kostenbesparing zal opleveren? Is niet veeleer sprake van een verschuiving van kosten van het Rijk naar de gemeenten en burgers?

Ik neem aan dat u met «hele operatie» doelt op de overheveling van bepaalde taken uit de AWBZ naar de WMO. Door een goede ondersteuning in de directe omgeving van mensen kan in veel gevallen een zwaardere zorgvraag worden voorkomen dan wel worden uitgesteld. Daartoe strekt de WMO. Ik verwacht bij invoering van de WMO op termijn doelmatigheidswinst door lokaal maatwerk en door versterking van de eigen verantwoordelijkheid van de burger. Dit moet gebeuren zonder dat het voorzieningenniveau wordt aangetast. Het gaat hier als het ware om «minder meer» dat wil zeggen dat er nog steeds een groei van de kosten wordt verwacht, maar dat deze minder snel zal gaan als zonder de beoogde maatregelen.

De kosten die gepaard gaan met de uitvoering van taken die nu onder de Awbz vallen en straks aan de lokale overheid zijn toebedeeld zullen niet wezenlijk verschillen. Daarom wil ik het bijbehorende budget ook «schoon aan de haak» opleveren, zonder efficiencykorting. Daarbij is de stand van de door het parlement goedgekeurde begroting op het moment van overheveling maatgevend. Het kabinet wil tevens nagaan of een objectieve indexatie van de uit de AWBZ naar het gemeentefonds over te hevelen gelden mogelijk en/of wenselijk is bijvoorbeeld gekoppeld aan demografische ontwikkelingen.

186 (VVD)

De AWBZ wordt met de invoering van de WMO teruggebracht tot haar oorsprong: «zware zorg voor bijzondere groepen». Indien er sprake is van een verblijfsindicatie, worden alle huidige AWBZ-functies echter nog steeds vanuit de AWBZ vergoed. Hiermee erkent het kabinet de zorginstek van alle functies. Wat maakt dat die overweging niet meer geldt als er geen sprake (meer) is van een verblijfsindicatie? Is «zware zorg voor bijzondere groepen» hetzelfde als «onverzekerbare zorg»?

De AWBZ is van oorsprong bedoeld voor mensen met een zware zorgbehoefte die langdurig, zo niet de rest van hun leven, zijn opgenomen in een instelling voor gezondheidszorg. Deze mensen zijn redelijkerwijs niet in staat een eigen huishouding te voeren. Voor deze mensen acht het kabinet het essentieel dat in de verblijfssetting alle functies kunnen worden aangeboden. Dat is niet anders als de cliënt met een verblijfsindicatie ervoor kiest geen gebruik te maken van de verblijfssetting. Mensen zonder verblijfsindicatie zijn in beginsel in staat al dan niet met enige hulp zelfstandig een huishouding te voeren. Zware zorg voor bijzondere groepen is niet hetzelfde als «onverzekerbare» zorg. De onverzekerbaarheid vloeit voort uit het feit dat de zorg permanent is en niet een statistisch calculeerbare toevalligheid.

190 (VVD)

Is er een berekening gemaakt van de uitvoeringskosten van de WMO voor de gemeenten? Zo ja, hoe hoog zijn deze kosten? Zo neen, waarom niet?

Wanneer de taken van gemeenten veranderen als gevolg van beleidsvoornemens van het Rijk, dan dient door het Rijk te worden aangegeven wat de financiële gevolgen voor de gemeenten zijn en hoe zij een en ander kunnen bekostigen (artikel 2 Financiële Verhoudingswet). Dit zal bij de WMO ook gebeuren.

Op dit moment is het echter nog te vroeg om een berekening te kunnen maken van de uitvoeringskosten van de WMO, want de uitvoeringsmodaliteiten zijn nog in ontwikkeling. Ik kan nu nog geen uitspraken doen over de hoogte van de uitvoeringskosten. Ik wijs er overigens op dat gemeenten nu al voor het overgrote deel van de taken in de WMO verantwoordelijk zijn en daarvan de uitvoeringskosten dragen.

191 (VVD)

Kan ter indicatie (gebruikmakend van recente cijfers) worden toegelicht hoeveel geld er dit jaar omgaat in de vier functies die naar de gemeenten worden overgeheveld?

- a. *Kan worden toegelicht hoeveel mensen (uitgedrukt in fte's) op het ministerie van VWS zich beleidsmatig bezighouden met alle zaken waarvan in de brief wordt aangegeven dat het kabinet deze wil overhevelen naar de WMO?*
- b. *Kan dat ook (bij benadering) worden opgesteld voor het CVZ, het CTG en andere door het kabinet gefinancierde organen?*
- c. *Is het kabinet van plan of bereid deze fte's of het bedrag waarvoor zij staan ook over te hevelen naar de gemeenten?*
- d. *Hoeveel personeel zal het ministerie van VWS verlaten of een andere taak krijgen als gevolg van de overheveling van de WMO naar de gemeenten?*

Een verschuiving van taken van de AWBZ naar de WMO is een andere invulling van de systeemverantwoordelijkheid van VWS en betrokken colleges. De invulling van die systeemverantwoordelijkheid is niet afhankelijk van het aantal «functies» in de AWBZ noch van verschuivingen daarin. Beleidswijzigingen kunnen uiteraard wel consequenties hebben voor de wijze waarop het departement is ingericht. Dit geldt niet alleen voor de komst van een WMO, maar ook voor bijvoorbeeld de ontschotting in de AWBZ. Dit kan ook betekenen dat mensen een ander takenpakket krijgen. Er zullen geen mensen overgaan naar de gemeenten omdat de systeemverantwoordelijkheid niet verandert en het rijk geen uitvoerende taken verricht.

192 (VVD)

Gemeenten geven al langer signalen af dat zij de kosten van extramuralisering/vermaatschappelijking niet meer kunnen dragen. Hoe

wordt voorkomen dat het extra geld dat met de WMO wordt overgeheveld naar gemeenten verdwijnt in een blijkbaar bestaand gat en dat er als gevolg daarvan nieuwe taken onvoldoende worden opgepakt?

In het kader van de hervatting van het overleg met de VNG is afgesproken dat wordt bezien of een tijdelijke specifieke uitkering danwel oormerking van de middelen tot de mogelijkheden behoort.

194 (VVD)

De gemeenten wordt nadrukkelijk de mogelijkheid aangeboden tot het heffen van een eigen bijdrage.

- a. Mag een gemeente op grond van inkomen mensen uitsluiten van door de gemeente georganiseerde steunsystemen?*
- b. Wie bepaalt en int de eigen bijdrage? Mag de gemeente dat zelf of moet het Centraal Administratie Kantoor (CAK) dit doen?*
- c. Het heffen van een eigen bijdrage levert gemeenten een fikse administratieve last op. Wegen de toenemende administratieve lasten voor de gemeenten op tegen het oorspronkelijke doel van de WMO?*
- d. Het kabinet wil de administratieve lasten aanpakken. Voor elke nieuwe regel die ontstaat, moeten er twee regels worden afgeschaft. Met het inwerkingtreden van de WMO ontstaan een aantal nieuwe regels. Welke bestaande regels worden er afgeschaft?*
- e. Hoe kan worden voorkomen dat gemeenten van de WMO een administratief monster maken?*

- De Tweede Kamer is middels een separate brief over mijn voornemens over de eigen bijdrage WMO geïnformeerd.
- Bij de totstandkoming van de WMO zal een administratievelastentoets worden uitgevoerd, zoals gebruikelijk bij wetsvoorstellen. Eveneens zal het wetsvoorstel aan de ACTAL worden voorgelegd.

197 (VVD)

In de brief wordt gesteld dat de gemeentelijke organisatie het beste in staat is de behoefte van hun inwoners in te schatten. Op welke feiten is deze aanname gebaseerd? Zijn de gebruikers van de huidige AWBZ van mening dat in hun vraag onvoldoende wordt voorzien? Zo ja, is de doelstelling van de gemoderniseerde AWBZ, vraagsturing, dan wel voldoende gerealiseerd?

De laatste twee vragen suggereren dat «vraagsturing» een kwestie is van «men vraagt en wij draaien». Dat is niet wat ik voor ogen heb. Vraagsturing moet worden gezien als keuzevrijheid van de vrager binnen de grenzen die daarvoor uit een oogpunt van doelmatigheid door de overheid zijn gesteld. Met de invoering van de WMO en de aanscherping van de AWBZ worden deze grenzen verlegd.

Niet de vraagsturing als zodanig maar de grenzen waarbinnen zijn aan de orde. Dat gemeenten beter in staat zijn behoeften in te schatten is gebaseerd op het feit (en niet de aanname) dat gemeenten nu reeds bevoegd en verantwoordelijk zijn voor een groot deel van de arrangementen van wonen, welzijn, veiligheid en vervoer.

198 (VVD)

Aan welke criteria moeten gemeenten voldoen om de WMO succesvol te implementeren?

- a. Voldoen de gemeenten aan de criteria?*
- b. Wat gebeurt er als sommige gemeenten wel en andere gemeenten niet aan de criteria voldoen?*
- c. Hoeveel tijd hebben gemeenten nodig, rekening houdend met intensief overleg met veldpartijen, om de WMO effectief te implementeren? Is het kabinet bereid het wetgevingstraject daarop aan te passen?*

d. *Is het kabinet bereid de WMO tijdens het wetgevingstraject te toetsen op feitelijke uitvoerbaarheid door middel van een implementatie-laboratorium? Zo ja, op welke termijn kan hiermee gestart worden? Zo neen, waarom niet?*

In de WMO zullen (proces)voorwaarden worden opgenomen waar gemeenten aan moeten voldoen, zoals het betrekken van burgers en cliënten bij het beleid, het periodiek vastleggen van het beleid, et cetera. In het implementatieplan zal worden aangegeven op welke wijze ik de gemeenten wil ondersteunen bij de voorbereiding op de implementatie van de WMO. Tijdens het wetgevingstraject zullen diverse gemeenten als proeftuin experimenteren met de WMO en de prestatievelden. Hierbij zal begonnen worden met proeftuinen gericht op huishoudelijke verzorging, zoals in de motie Vietsch bepleit. Vervolgens zullen ook proeftuinen starten waarin bekeken wordt of andere delen van de AWBZ naar de WMO en de verantwoordelijkheid van de gemeente kunnen worden overgebracht. De ervaringen in deze proeftuinen worden betrokken bij de voorbereidingen van de WMO. Ik hecht er veel waarde aan dat gemeenten voldoende voorbereid zijn op het moment van inwerkingtreding van de WMO. Veel gemeenten zijn al enige tijd bezig met het ontwikkelen van beleid rondom wonen, zorg en welzijn. Bovendien heb ik begrepen dat diverse gemeenten en instellingen zich nu al aan het voorbereiden zijn op de komst van de WMO. In het implementatietraject in 2005 worden gemeenten gefaciliteerd om de wet per 1 januari 2006 daadwerkelijk uit te kunnen voeren.

199 (VVD)

Welke instrumenten hebben de gemeenten nodig om de WMO goed te kunnen uitvoeren? Welke instrumenten worden daadwerkelijk aangereikt?

In het verleden is gebleken dat gemeenten om hun regiefunctie op het terrein van maatschappelijke ondersteuning waar te kunnen maken behoefte hebben aan integrale regelgeving op het terrein van welzijn en delen van de zorg. De WMO biedt deze samenhang door (onder)delen van de AWBZ onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid te brengen. Op dit moment is nog niet duidelijk of gemeenten behoefte hebben aan aanvullende instrumenten en welke dat zijn. In het kader van de implementatie zal (in samenwerking met de VNG) aan gemeenten een «toolkit» worden aangereikt om de wet per 1 januari 2006 te kunnen uitvoeren. Die «toolkit» zal naar verwachting in april 2005 beschikbaar zijn.

200 (VVD)

Een goede regisseur heeft niet alleen een naambordje nodig, maar vooral concrete sturingsmogelijkheden. Worden deze ook verschaft?

De WMO geeft de gemeenten de verantwoordelijkheid voor het beleid op het terrein van maatschappelijke ondersteuning. Zij krijgt de beschikking over het bijbehorende budget en kan haar verantwoordelijkheid nemen met een ruime mate van beleidsvrijheid.

De invoering van de WMO betekent een sturingsstelsel met minder regels en minder verticale en meer horizontale verantwoordingslijnen. Ik ben er van overtuigd dat dit het oppakken van de regisseursfunctie bevordert.

201 (VVD)

Gemeenten moeten zelf invulling geven aan de WMO. Het Rijk blijft op afstand maar is wel verantwoordelijk voor het systeem van de WMO en is aan te spreken op de maatschappelijke resultaten van de wet wanneer die onder de maat zijn. Waarop kan de Kamer en de samenleving als geheel, u aanspreken en wanneer? Worden er sanctiemogelijkheden in de wet

opgenomen om gemeenten die de wet niet naar behoren uitvoeren te straffen? Zo ja, wie gaat dat beoordelen? Is het resultaat van lokale democratie überhaupt wel corrigeerbaar van bovenaf? Zo ja, in hoeverre is er dan eigenlijk sprake van echte decentralisatie? Wie zorgt ervoor dat inwoners, meestal de meest kwetsbare uit de samenleving, die de dupe zijn van slecht gemeentelijk beleid, wel de zorg krijgen die ze nodig hebben?

- De Rijksoverheid is verantwoordelijk voor de inrichting en (macro) resultaten van het systeem. Het systeem is zo ingericht dat de beleidsdoelen WMO doelmatig en doeltreffend gerealiseerd worden. Dat betekent dat de leden van de Tweede Kamer mij kunnen aanspreken als er knelpunten worden gesignaleerd die te wijten zijn aan de inrichting van het systeem.
- In nauwe samenwerking met de VNG zal er een monitor en benchmark informatiesysteem worden opgezet die aansluit bij de lokale gemeentelijke informatiesystemen. Deze informatie zal openbaar en goed toegankelijk zijn. Op basis van deze informatie kunnen burgers de lokale politiek aanspreken op het gevoerde beleid. Ook de Rijksoverheid wordt zo geïnformeerd over de resultaten en de werking van het systeem.
- Gelet op de bestaande rol en positie van gemeenten en rijk zou het ongebruikelijk zijn om in het kader van de WMO ten aanzien van een medeoverheid sanctiemaatregelen op te nemen. De WMO gaat uit van gemeentelijke verantwoordelijkheid met een lokale beleidsvrijheid. Gemeenten zijn autonoom wat betreft de invulling ervan en leggen hierover verantwoording af in de lokale politiek. Op grond van de bestaande taakverwaarlozingsregeling (Grondwet en Gemeentewet) is ingrijpen als ultimum remedium mogelijk indien er sprake is van grove verwaarlozing. Ik zie geen aanleiding bijzondere sanctiemogelijkheden in de WMO op te nemen. Ik heb vertrouwen in de dynamiek van de lokale politiek en in de eigen verantwoordelijkheid van gemeenten. Bovendien heb ik nog een extra prikkel ingebracht door de in gezamenlijkheid te ontwikkelen informatiemonitor. Met de WMO zal de dienstverlening aan en ondersteuning van mensen die dat nodig hebben, juist verbeteren omdat de samenhang tussen de voorzieningen beter geregeld is.

203 (VVD)

Kleine gemeenten worden geadviseerd gebruik te maken van externe bureau's. Deelt het kabinet de mening dat structurele taken, als de WMO, door de eigen organisatie uitgevoerd moeten kunnen worden? Is het niet vreemd dat de rijksoverheid wil decentraliseren terwijl zij het lokale niveau blijkaar onvoldoende in staat acht de klus uit te voeren?

Ik deel niet uw mening dat structurele taken automatisch door de eigen organisatie uitgevoerd moeten worden. Belangrijk uitgangspunt bij de WMO is een grote mate van beleidsvrijheid voor gemeenten. Daarin past het niet om regels te stellen over hoe gemeenten geacht worden de WMO uit te voeren. De uitvoerder kan per (kleine) gemeente verschillend zijn: voor de een ligt inhuur van externe deskundigheid voor de hand, voor de ander een regionaal samenwerkingsverband of samenwerking met de provincie. Ik heb vertrouwen in de dynamiek van de lokale politiek en in de eigen verantwoordelijkheid van gemeenten om een bij de betreffende gemeente passende oplossing te vinden.

204 (VVD)

Er worden zorgen uitgesproken of kleinere gemeenten voldoende in staat zullen zijn de WMO zelfstandig uit te voeren. Hoe groot moet een gemeente zijn om de WMO zelf te kunnen uitvoeren?

Elke gemeente bepaalt zelf haar beleid over de maatschappelijke ondersteuning binnen de kaders van de wet. Ik geef geen normen over het aantal inwoners waarbij gemeenten wel of niet de WMO zelfstandig kunnen uitvoeren. Ik heb ook geen aanwijzingen dat daar zondermeer een rechtlijnig verband tussen bestaat.

Wel zal ik in de proeftuinen aandacht besteden aan de manier waarop juist kleine gemeenten de WMO ter hand kunnen nemen. Ik wil hiermee tegemoet komen aan de zorgen die sommigen hebben of kleine gemeenten deze verantwoordelijkheid wel waar kunnen maken.

206 (VVD)

Sinds de invoering van de Wvg is er in de Kamer vaak gesproken over de problemen die de Wvg met zich meebrengt. Deze debatten hebben, op nadrukkelijk verzoek van de Kamer, geresulteerd in het Wvg-protocol. Breed was de mening toegedaan dat er geen al te grote verschillen tussen gemeenten in de verstrekkingen mochten bestaan. Vindt u dat u aan deze discussie recht doet door nu voor te stellen de Wvg helemaal vrij te geven?

Gemeenten krijgen nu in de Wvg en straks in de WMO de beleidsvrijheid om lokaal integraal beleid te kunnen voeren en op individueel niveau maatwerk te kunnen bieden. Een automatisch gevolg hiervan is dat er verschillen tussen gemeenten kunnen ontstaan. Bij de ontwikkeling van de wet neem ik in overweging of aan het vierjaarlijkse plan een verordeningplicht moet worden gekoppeld. In overleg met de VNG zal ik een mogelijke modelverordening zeker als belangrijk besprekingspunt meenemen. Ik deel echter – ook los van de WMO – niet de opvatting dat verstrekkingen tot op het niveau van het Wvg protocol wettelijk geregeld moeten worden.

213 (VVD)

Bent u, gezien de toename van het scheiden van wonen en zorg, bereid het budget voor de stimuleringsregeling te verhogen terwijl het budget van VWS in de Wet ziekenhuisvoorzieningen (WZV) afneemt?

Met de inwerkingtreding van de subsidieregeling «Diensten bij wonen met zorg» per 1 januari 2004 is de oude subsidieregeling Extramurale dienstverlening geëxpireerd, terwijl het budget werd verhoogd van € 31 miljoen (2003) naar ongeveer € 50 miljoen (2004). Na één jaar zal de regeling door het CVZ worden geëvalueerd. In het kader van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek maatschappelijke opvang is besloten de subsidieparagraaf «Begeleiding in instellingen voor maatschappelijke opvang» te beëindigen en de middelen over te hevelen naar de subsidieparagraaf Diensten bij wonen met zorg. Voor de subsidieparagraaf Diensten bij wonen met zorg is in 2005 in totaal € 62 miljoen beschikbaar.

219 (VVD)

Deelt het kabinet de angst dat de WMO straks alweer helemaal is ingericht zonder dat de belangengroepen er een substantiële bijdrage aan hebben kunnen leveren? Wat wordt gedaan doen om dit te voorkomen?

Ik deel uw angst niet dat belangenorganisaties geen substantiële bijdrage kunnen leveren aan de inrichting van de WMO. Zij worden betrokken bij de opzet van de WMO en de voorbereiding en uitvoering van de proeftuinen. Het betrekken van belangenorganisaties betekent echter niet dat het kabinet en belangenorganisaties het inhoudelijk op alle punten met elkaar eens zullen worden.

220 (VVD)

Voor het slagen van de WMO is het van levensbelang dat belangen-groepering zich lokaal manifesteren en organiseren. Een voorwaarde die overigens ook gold voor de modernisering AWBZ. Wie gaat de organisatie daarvan op zich nemen? Is het mogelijk om de verschillende geldstromen voor ondersteuning van belangengroepen, via rijksoverheid, provincies en gemeenten, allemaal onder te brengen in één landelijke regeling?

Ik vind het in de eerste plaats de verantwoordelijkheid voor de betrokken cliëntenorganisaties om zich meer en meer lokaal te oriënteren en te manifesteren en niet alleen op het Haagse niveau.

In het kader van de Meerjarenaafspraken is de lokale en regionale belangenbehartiging de afgelopen jaren gestimuleerd zowel binnen de ouderensector (Versterking Patiënt in de regio, zgn. VPR-programma) als binnen de gehandicaptensector (Versterking Cliëntpositie op regionaal niveau, zgn. VCP-programma). Beide programma's worden geëvalueerd. De evaluatie biedt inzicht in de vraag of een dergelijk programma het juiste middel is om collectieve belangenbehartiging op lokaal en regionaal niveau te versterken. De ervaringen die bij deze programma's zijn opgedaan, zullen bij de nadere invulling van de versterking van lokale belangenbehartiging ten behoeve van de WMO een belangrijke rol spelen. Ik wil eerst de uitkomsten van de evaluaties afwachten voordat ik uitspraken doe over de organisatie in de toekomst.

Ik acht het niet mogelijk middelen van de diverse overheidslagen voor belangenvertegenwoordiging centraal te bundelen. Gemeenten en provincies zijn autonome overheden.

234 (SP)

Wordt bij het tot stand komen van de financiering rekening gehouden met de behoefte of vraag? Zo ja, op welke wijze wordt dat vormgegeven? Zo nee, verwacht het kabinet dat het streven om te groeien naar vraag-gestuurde zorg nog waargemaakt kan worden? (blz. 10)

Allereerst merk ik op dat in het kader van de WMO geen sprake is van «vraaggestuurde zorg». Als u doelt op de AWBZ, dan beoog ik nog steeds met de gemoderniseerde AWBZ de mogelijkheden voor vraagsturing door de cliënt te vergroten.

Voor wat betreft de verdeling van de WMO-middelen over de gemeenten zal nog een verdeelsystematiek nader worden uitgewerkt. Deze verdeling moet aansluiten bij de kostenstructuur van de gemeente en moet kunnen worden vertaald in verdeelmaatstaven. Ook is afgesproken dat nader zal worden gekeken naar de groeivoet in afwijking van de normale accres-systematiek.

255 (Groen Links)

Is het kabinet zich bewust van het risico dat het creëren van een nieuw schot tussen intramurale en extramurale zorg ertoe kan leiden dat zorgkantoren en gemeenten gaan proberen zorg op elkaar af te wentelen?

Het kabinet is zich bewust van deze spanning. Goede indicatiestelling en bestuurlijk overleg bij de protocollering in de indicatiestelling met de VNG moet dit voorkomen.

290 (Christen Unie)

Kan worden ingegaan op de kritiek van onder meer de VGN dat het voorstel te weinig waarborgen heeft om een bestendig stelsel voor langdurige zorg en maatschappelijke ondersteuning aan mensen met een lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke en/of communicatieve handicap te garanderen?

Ik heb u een kopie van mijn antwoord op de brief van de VGN toegezonden (kenmerk DBO-CB-U-2500488).

292 (Christen Unie)

Welk bedrag wordt bespaard met de invoering van de WMO? (blz. 1)

Ik verwacht bij invoering van de WMO op termijn doelmatigheidswinst door lokaal maatwerk en door versterking van de eigen verantwoordelijkheid van de burger. Dit moet gebeuren zonder dat het voorzieningenniveau wordt aangetast. Het gaat hier als het ware om «minder meer» op termijn. Dat wil zeggen dat er nog steeds een groei van de kosten wordt verwacht, maar dat deze minder snel zal gaan als zonder de beoogde maatregelen. De overheveling van middelen van de AWBZ naar de WMO zal niet gepaard gaan met bezuinigingen.

365 (PVDA en Christen Unie)

Wat vindt het kabinet van het standpunt van de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) dat er nog te veel financiële risico's zitten aan het overhevelen van het budget van de AWBZ naar de gemeenten c.q. dat het te vroeg is om tot financiering van WMO-taken via het Gemeentefonds over te gaan? (blz. 15)

Er komt een separate reactie op het advies van de Raad voor de financiële verhoudingen.

Het kabinet is van mening dat financiering via het gemeentefonds de aangewezen weg is. Echter, financiering gedurende een korte periode via een doeluitkering dan wel oormerking binnen het gemeentefonds wil het kabinet niet bij voorbaat uitsluiten voor de nieuwe gemeentelijke taken als dat uiteindelijk overeenstemming over de WMO zou bewerkstelligen. Met e VNG is inmiddels afgesproken de mogelijkheden nader te onderzoeken.

Den Haag, 11 oktober 2004

Hierbij doe ik u de nummers van de vragen toekomen die naar de mening van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport onvoldoende zijn beantwoord:

21, 33, 76, 82, 85, 98, 102, 107, 122, 124, 127, 128, 133, 136, 139, 144, 145, 154, 163, 172, 177, 186 (laatste vraag), 190, 191, 192, 194, (vragen over administratieve lasten), 197, 198d, 199, 200, 201, (sanctiemogelijkheden), 203, 204, 206, 213, 219, 220, 234, 255, 290, 291, 292, 303, 307, 310, 320, 330, 335, 339, 342 en 365.

Met het oog op het reeds geplande WMO-algemeen overleg op 9 december 2004 ziet de commissie de meer expliciete beantwoording van deze vragen gaarne tijdig tegemoet.

Hoogachtend,

De griffier van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Teunissen